

2. ROLUL CREȘTINISMULUI ÎN DEZVOLTAREA CULTURII ȘI CIVILIZAȚIEI EUROPENE

Un posibil pretext pentru discuție

Cultura este *opera de îmbunătățire, înnobilare, înfrumusețare și perfecționare socială, morală și spirituală a omului*. (Ilarion V. Felea, *Religia culturii*)

Fiecare popor de pe fața pământului are o cultură proprie, națională. Această cultură are mai multe forme de manifestare: în folclor, arhitectură etc. Dacă studiem istoria culturii sub toate formele ei: istoria artelor, științelor și, în general, istoria tuturor creațiilor spiritului omenesc, la toate aflăm o origine comună, religioasă. Faptul că astăzi nu se mai observă acest lucru și nu se mai vrea recunoașterea lui are mai mică importanță. Noi trebuie să știm că baza, temelia cunoașterii umane este una religioasă. Iată câteva exemple care ne vor lămurii: literatura s-a născut cu cele dintâi rugăciuni și cântece adresate lui Dumnezeu. Poezia s-a născut din versurile care erau închinare divinității. La fel și muzica: primele cântece aveau tot un rol cultic. În ceea ce privește arhitectura, menționăm faptul că primele realizări artistice au fost templele. Trebuie făcută diferența între casele de locuit și realizările artistice. Oamenii puteau locui foarte bine în peșteri, dar ca realizări artistice, primele au fost, desigur, locașurile destinate cultului. Și această listă poate continua cu filosofia, medicina, astronomia ale căror prime baze le-au pus preoții.

Așa cum există o artă și o cultură chineză, engleză sau franceză, tot astfel există o artă și cultură creștină, care nu se restrânge la un singur popor, ci are o arie de răspândire mult mai largă. Ea are aceleași forme de manifestare ca și celelalte culturi: filosofie, poezie, literatură, arhitectură etc. Dacă ne referim strict la capitolul „artă creștină”, ea se regăsește în: arhitectură, pictură, sculptură, tapițerie, miniatură etc. În timpul marilor prigoane, atunci când creștinii erau nevoiți să stea ascunși în case sau sub pământ, în catacombe, s-au pus bazele primelor monumente de artă: micile bisericuțe care se găsesc în galeriile catacombelor sau picturile aflate în aceleași locuri. Bineînțeles, începuturile erau foarte sfoase, dar aveau o mare influență în inimile curate și sfinte ale primilor creștini. Ca și monumentalitate, arta creștină a primelor trei veacuri nu putea concura cu arta păgână, care se desfășura și se dezvolta liber, însă ca putere duhovnicească, era cu mult deasupra ei. Odată cu punerea în libertate a tinerei credințe, dezvoltarea artei a luat un mare avânt. Unde se răspândea creștinismul, se organiza și Biserica.

Orașele se umpleau de biserici împodobite cu picturi sau/și mozaicuri minunate. De cele mai multe ori, aceste biserici au niște dimensiuni uriașe, vrând parcă să zdrobească prin grandoarea lor construcțiile păgâne care, de acum, începeau să decadă. Arta creștină se făcea vizibilă nu numai prin marile biserici, ci și prin Sfintele vase prezente în ele, adevărate bijuterii din aur și argint. Se făcea vizibilă prin cântarea bisericească ce devenea din ce în ce mai completă, prin icoanele minunate care se pictau în atelierele mănăstirilor, multe din ele devenind făcătoare de minuni. Sub inspirație creștină s-au realizat celelalte picturi ale lui Rafael sau Leonardo da Vinci, operele poetice ale lui Dante și Shakespeare ori cele muzicale ale lui Bach sau Mozart, opere mult ascultate și admirate astăzi.

La temelia culturii europene stau, pe lângă *arta creștină, cartea, școala, știința, așezămintele sociale* etc.

Dintre toate, cartea este cea mai importantă unealtă a culturii.

Cartea creștină prin excelență este Sfânta Scriptură, care a fost studiată, comentată, tradusă și răspândită în toate limbile și țările Europei. Dar citirea și traducerea Bibliei a constituit și constituie o preocupare culturală mereu în actualitate.

Școala e casa, locul unde se naște cultura. Biserica a făcut, încă de la început, din școală unul din scopurile ei esențiale. Pentru a învăța credința creștină, Biserica a făcut școală cu toți cei ce doreau să o îmbrățișeze. Deci cele dintâi școli europene, pentru popoarele creștine, sunt școlile Bisericii, mai exact cele mănăstirești, în care mințile necunoscătorilor erau luminate de episcopi, preoți, călugări, dar și de dascăli mireni, formați, la rândul lor, tot de Biserică.

Mai mult, în evul mediu, în vremea năvălirii barbarilor, tot Biserica, cu ajutorul școlii, a scăpat Europa de primejdia de a-și vedea civilizația distrusă, prin salvarea, copierea manuscriselor, ale operelor artistice, ale comorilor spirituale ale antichității.

De asemenea, din școlile medievale, vor lua naștere universitățile.

Știința a fost o preocupare a școlilor creștinismului. Reprezentanți de seamă ai descoperirilor științifice au fost oameni ai Bisericii. Astfel, călugărul Guido Arezzo a creat solfegiul și portativul, un altul, Alcuin, organizează învățământul în Franța, sfântul Chiril e întemeietorul alfabetului chirilic, ce stă la baza popoarelor slave, episcopul Vergiliu susține pentru prima dată că Pământul e rotund, abatele Suger construiește prima mașină cu aburi, călugărul Pontius descoperă metoda instrucției surdo-muților, iar un altul, Lanta, a aflat calea de a învăța orbii să citească. Creatorul geneticii și descoperitorul legilor eredității este călugărul Mendel, preotul Ioan Meisters din Viena a construit cel dintâi observator astronomic, și exemplele pot continua.

Nu în ultimul rând, așezămintele sociale ale modernității au la bază agapele primelor veacuri creștine. Sunt cunoscute milosteniile Sfântului Nicolae, azilele, orfelinatele, spitalele întreținute cu cheltuiala proprie a Sfântului Vasile cel Mare.

Dar trebuie să amintim că Biserica a avut și un rol politic, reușind să unifice politic, uneori chiar și militar, regatele și imperiile din Evul Mediu.

Cazania lui Varlaam